

Франц

Романи

Харків
«ФОЛІО»
2019

РОЗДІЛ ПЕРШИЙ

К. прибув пізнього вечора. Село загрузло в глибокому снігу. Замкової гори не було видно, її поглинули туман і темрява, жоден, навіть слабенький, промінчик світла не виказував існування великого Замку. К. довго стояв на дерев'яному містку, який з'єднував гостинець із Селом, і дивлявся в те, що здавалося порожнечою.

Потім він вирушив шукати місце для ночівлі. У заїзді ще не спали, і хоча в господаря, розгубленого несподіваним пізнім візитом, не виявилось для гостя вільної кімнати, він запропонував К. нічліг на солом'яній підстилці в загальному залі. К. погодився. Кілька селян ще сиділи за пивом, але прибулий не хотів ні з ким спілкуватися, тому приніс собі солом'яну підстилку з горища і влігся поближче до печі. Було тепло, селяни сиділи тихо, він ще трохи спостерігав за ними втомленим поглядом, а далі заснув.

Та невдовзі його розбудили. По-міському вбраний юнак із обличчям актора — вузькі щілини очей і густі брови — стояв перед ним разом із господарем. Селяни теж були ще тут, деякі з них навіть повернули свої крісла, щоб краще бачити і чути. Юнак дуже ввічливо вибачився за те, що розбудив К., назвав себе сином замкового каштеляна і сказав:

— Село — це власність Замку, тому кожен, хто живе чи ночує тут, певною мірою живе чи ночує в Замку. Ніхто не має на це права без дозволу графа. А у вас немає такого дозволу, в кожному разі ви його не показували.

К. сів, поправив рукою волосся, подивився на людей знизу догори і сказав:

— У яке село мене занесло? Хіба тут є Замок?

— Саме так, — повільно вимовив юнак, а дехто з присутніх похитав головою на слова К., — Замок графа Вест-веста.

— Отже, потрібно отримати дозвіл для ночівлі? — запитав К., ніби хотів пересвідчитися, чи не наснилися йому часом попередні слова.

— Дозвіл потрібно отримати, — прозвучало у відповідь, і юнак звернувся до присутніх, простягнувши руку вперед, у цьому жесті відчувалося підкреслено глузливе ставлення до К. — Хіба ж можна без дозволу?

— Тоді доведеться взяти дозвіл, — сказав К., позіхаючи, і відсунув ковдру, ніби збирався вставати.

— У кого? — запитав юнак.

— У графа, — відповів К., — нічого іншого мені не залишається.

— Зараз, опівночі, брати дозвіл у графа? — скрикнув юнак і відступив на крок назад.

— Хіба це неможливо? — байдуже запитав К. — Тоді навіщо ви мене будили?

Тут юнак страшенно розлютився.

— Ви поводити себе як волоцюга! — закричав він. — Я вимагаю поваги до графських служб! Вас розбудили, аби поставити до відома, що ви негайно повинні покинути графські володіння.

— Припиніть цю комедію! — підкреслено тихо сказав К., ліг на землю і натягнув на себе ковдру. — Ви, юначе, забагато собі дозволяєте, і завтра я ще повернуся до вашої поведінки. Господар та панове за столами стануть моїми свідками, якщо взагалі вимагатимуться якісь свідчення. А щодо всього іншого, то досить вам буде знати, що я землемір і прибув на виклик графа. Мої помічники з інструментами приїдуть завтра. Мені забаглося прогуля-

тися пішки по снігу, але, на жаль, я кілька разів збився зі шляху і тому прийшов так пізно. Те, що сьогодні вже не слід заявляти про себе в Замку, я знав і без ваших повчань. Тож задовольнився, як бачите, і таким місцем ночівлі, а ви, м'яко кажучи, дещо невічливо перервали мій сон. На цьому я завершую свої пояснення. Добраніч, панове, — і К. відвернувся до печі.

— Землемір? — почув він чиєсь нерішуче питання в себе за спиною, а потім усі затихли. Та невдовзі юнак опанував себе і стисненим голосом, з огляду на сон К., хоча й достатньо виразно, щоб усім було чути, сказав господареві:

— Я запитаю по телефону.

Отже, в цьому сільському заїзді є телефон? Непогано тут усе облаштовано. Це трохи здивувало К, але загалом він сподівався чогось подібного. Виявилось, що телефон знаходиться просто в нього над головою, а він його навіть не помітив спросоння. Тепер якщо юнак дзвонитиме, він змушений буде потривожити К., тож залишалось вирішити, чи дозволяти йому дзвонити. К. вирішив дозволити. Тепер вже не мало сенсу вдавати з себе сплячого, і К. перевернувся на спину. Він побачив, як селяни нерішуче підсунулися ближче один до одного і перемовлялися; прибуття землеміра — подія небуденна. Відчинилися двері кухні, і весь отвір заступила собою могутня постать господині, господар наблизився до неї навшпиньки, щоб увести в курс справи. І тут почалася телефонна розмова. Каштелян уже спав, але його помічник, точніше, один із його помічників, Фріц, був на місці. Юнак назвав себе Шварцером і розповів, як він знайшов у заїзді К., — тридцятирічного чоловіка в лахмітті, що спокійно спав на солom'яній підстилці, використовуючи замість подушки невеличку торбу, а поряд поклав сучкувату палицю. Ясна річ, чоловік видавався підозрілим, і оскільки господар, вочевидь, злегковажив своїм обов'язком, Шварцер змушений був узятися за остаточне з'ясування цієї справи. Перерваний сон, допит і цілком законну погрозу вигнання з графства К. сприйняв дуже обурено, хоча, як з'ясувалося згодом, імовірно, мав на це право, оскільки стверджує, що він зем-

лемір і прибув за викликом графа. Безумовно, існує принаймні формальна необхідність перевірити це твердження, і тому Шварцер просить Фріца звернутися до центральної канцелярії за довідкою про те, чи справді очікується прибуття землеміра, а тоді відразу ж зателефонувати про результат.

Потім було тихо, Фріц довідувався на тому кінці дроту, а в заїзді всі чекали на відповідь. К. не зрушив з місця, навіть не повернувся, на його обличчі не було й тіні цікавості, він мовчки втупився поперед себе. Суміш недоброчиливості й обережності в розповіді Шварцера свідчила, що в Замку навіть такі дрібні службовці, як цей, трохи навчені дипломатії. Не бракувало там і старанності, оскільки центральна канцелярія працювала й уночі. Та ще й досить швидко давала довідки, бо незабаром Фріц передзвонив. Його відповідь була дуже короткою, і Шварцер із люттю кинув слухавку.

— Так я і знав! — крикнув він. — Ніякий він не землемір, а гидкий брехливий волоцюга, а можливо, і ще гірше.

Цієї миті К. подумав, що зараз Шварцер, селяни й господарі накинуться на нього. Щоб витримати хоча б перший натиск, він скулився під ковдрою. І тут ще раз задзвонив телефон, К. здалося, що звук був дуже різким. Він поволі висунув голову назовні. Здавалося не дуже вірогідним, що це знову стосувалося К., але всі завмерли, а Шварцер повернувся до апарата. Прослухав довге пояснення і тихо сказав:

— Отже, помилка? Це надзвичайно неприємно. Дзвонив сам начальник канцелярії? Дуже дивно, дуже дивно. І як я маю пояснити це панові землеміру?

К. прислухався. Отже, Замок затвердив його в ролі землеміра. З одного боку, це було йому не вигідно, бо свідчило про те, що в Замку знали про нього все необхідне і, зваживши співвідношення сил, заввиграшки прийняли виклик. З іншого боку, це було добре, бо, здається, доводило, що його недооцінюють і таким чином дарують більшу свободу, ніж та, на яку він міг би сподіватися. А якщо їм здається, що цим підтвердженням посади, яке було явним перевищенням його компетенції, вони примусять К. по-

стійно тремтіти від страху, то це помилка: йому стало трохи лячно, але не більше.

К. відмахнувся од Шварцера, який спробував несміливо наблизитися; відмовився й од наполегливої пропозиції перейти до хазяйської спальні, лише взяв із рук господаря склянку з напоєм, а від його дружини — рукомийник із милом та рушником. Йому навіть не довелося вимагати, щоб спорожнили зал, бо всі кинулися геть один поперед одного, ніхто не хотів уранці бути впізнаним. Лампу загасили і нарешті дали йому спокій. Він спав спокійно до самого ранку, лише раз чи два його потривожили щури, які пробігали поблизу його ложа.

Після сніданку — харчування й ночівлю гостя, як сказав господар, мав оплатити Замок — К. хотів іти відразу в Село. Але господар постійно крутився довкола, і К. дозволив йому трохи посидіти біля себе у відповідь на німе прохання, хоча з огляду на вчорашню поведінку й не прагнув зайвий раз вступати з господарем у бесіду.

— Я ще не знаю графа, — сказав К. — Кажуть, він щедро платить за добру роботу, це правда? Коли відриваєшся од жінки та дитини і мандруєш так далеко, як оце я, хочеться привезти назад якомога більше.

— Стосовно цього вам не варто турбуватися, на погану платню ще ніхто не нарікав.

— Але я, — сказав К., — маю досить відваги і можу висловити своє незадоволення навіть графові, хоча, ясна річ, із можновладцями завжди краще бути в мирі.

Господар сидів навпроти К. на краєчку підвіконня й не наважувався вмоститися зручніше, він не відводив од гостя великих карих наляканих очей. І хоча перед тим не відходив од К., тепер, здавалося, прагнув утекти геть. Можливо, злякався, що його почнуть випитувати про графа? Чи побоювався, що «пан», за якого він уважав К., виявиться людиною ненадійною? Довелося перевести розмову на інше. К. поглянув на годинник і сказав:

— Незабаром під'їдуть мої помічники. Чи знайдеться тут для них місце?

— Звичайно, пане, — сказав господар. — Але хіба вони не житимуть разом із вами в Замку?

ЗМІСТ

ЗАМОК

Переклад Н.В. Сняданко

<i>Розділ перший</i>	5
<i>Розділ другий</i>	21
<i>Розділ третій</i>	39
<i>Розділ четвертий</i>	48
<i>Розділ п'ятий</i>	60
<i>Розділ шостий</i>	78
<i>Розділ сьомий</i>	91
<i>Розділ восьмий</i>	100
<i>Розділ дев'ятий</i>	108
<i>Розділ десятий</i>	118
<i>Розділ одинадцятий</i>	124
<i>Розділ дванадцятий</i>	128
<i>Розділ тринадцятий</i>	134
<i>Розділ чотирнадцятий</i>	160
<i>Розділ п'ятнадцятий</i>	169
<i>Розділ шістнадцятий</i>	226
<i>Розділ сімнадцятий</i>	233
<i>Розділ вісімнадцятий</i>	237
<i>Розділ дев'ятнадцятий</i>	263
<i>Розділ двадцятий</i>	277

ПРОЦЕС

Переклад П. В. Таращука

<i>Розділ 1. Арешт. Розмова з фрау Грубах, потім із панною Бюрстнер</i>	305
<i>Розділ 2. Перше розслідування</i>	331
<i>Розділ 3. У порожній залі засідань. Студент. Канцелярія суду</i>	346
<i>Розділ 4. Подруга панни Бюрстнер</i>	367
<i>Розділ 5. Екзекутор</i>	374
<i>Розділ 6. Дядько. Лені</i>	381
<i>Розділ 7. Адвокат. Фабрикант. Художник</i>	400
<i>Розділ 8. Купець Блок. Відмова від адвоката</i>	445
<i>Розділ 9. У соборі</i>	474
<i>Розділ 10. Кінець</i>	495
<i>Додаток до роману «Процес»</i>	501